

Eesti Maaülikooli
RAAMATUKOGU

Library of Estonian University of Life Sciences

Aastaaruanne 2022

Tartu 2023

Sisukord

SISSEJUHATUS.....	3
EELARVE JA RAHASTAMINE	4
KOGUDE ARENDAMINE JA KIRJELDAMINE.....	6
RAAMATUKOGU- JA INFOTEENUSED	12
ARENDUS JA KOOSTÖÖ	18
INIMESED JA SÜNDMUSED.....	23
KOKKUVÕTTEKS	28

SISSEJUHATUS

Eesti Maaülikooli raamatukogu on Eesti Maaülikooli tugistruktuuri üksus, mille põhiülesandeks on ülikooli õppe-, teadus- ja arendustegevuse informatsiooniga varustamine, säilitamine ja kättesaadavaks tegemine, avaliku raamatukogu- ja infoteenuse osutamine, e-raamatukogu arendamine ning innovaatilise töö- ja kultuurikeskkonna loomine.

2022. a oli raamatukogude teema-aasta. Selle aasta tegemiste märksõnadeks olid ülikooli institutsionaalne akrediteerimine, raamatukogu eneseanalüüs ja kuvand, avatud teadus, andmehaldus ning kodanikuteadus.

Oleme võtnud eesmärgiks tegelda süvitsi avatud teaduse teemadega: õpime ise ja jagame teadmisi ning tuge ülikooli teadlaskonnale. Raamatukogu eesmärk on toetada avatud teaduse põhimõtteid ning suurendada ülikooli teadustulemuste nähtavust maailmas. Võttes arvesse nõudeid ja suuniseid avatud juurdepääsuga publitseerimisele ja avaandmetele, edendame koostööd teadlaskonna ja raamatukogu spetsialistide vahel. Järjest enam kasvas ka vajadus andmehaldusplaanide koostamisprotsessi nõustamise järele.

Raamatukogu osaleb aktiivse partnerina rahvusvahelistes teadus- ja arendustegevusega seotud võrgustikes.

Suur töö tehti ära digitaalarhiivi EMU DSpace'i ja veebilehe funktsioonide arendamisel, e-teavikute hankimisel ja testkasutuste korraldamisel. Panustades akadeemilise pärandi talletamise ja kättesaadavaks tegemisse arhiveeritakse lisaks lõputöödele ja teadusteavikutele ka digiteeritud andmekogusid ja teadusandmeid.

DataCite Eesti konsortsiumi liikmena on Eesti Maaülikoolil litsents teadusandmetele DOIde (Digital Object Identifier) omistamiseks. Raamatukogu pakub Eesti Maaülikooli teadusandmetele ja publikatsioonidele, mis on hoiustatud pikaajaliseks säilitamiseks digitaalarhiivis EMU DSpace, ka DOIde omistamise võimalust (prefiksiga EMU).

Sujus koostöö EBSCO Information Services Inc-ga maaülikooli kasutajatele loodud andmebaaside ühisotsingumootori EBSCO Discovery Service (EDS) edasiarendamisel.

2022. aastat võib nimetada enesearengu ja uute oskuste omandamise aastaks.

EELARVE JA RAHASTAMINE

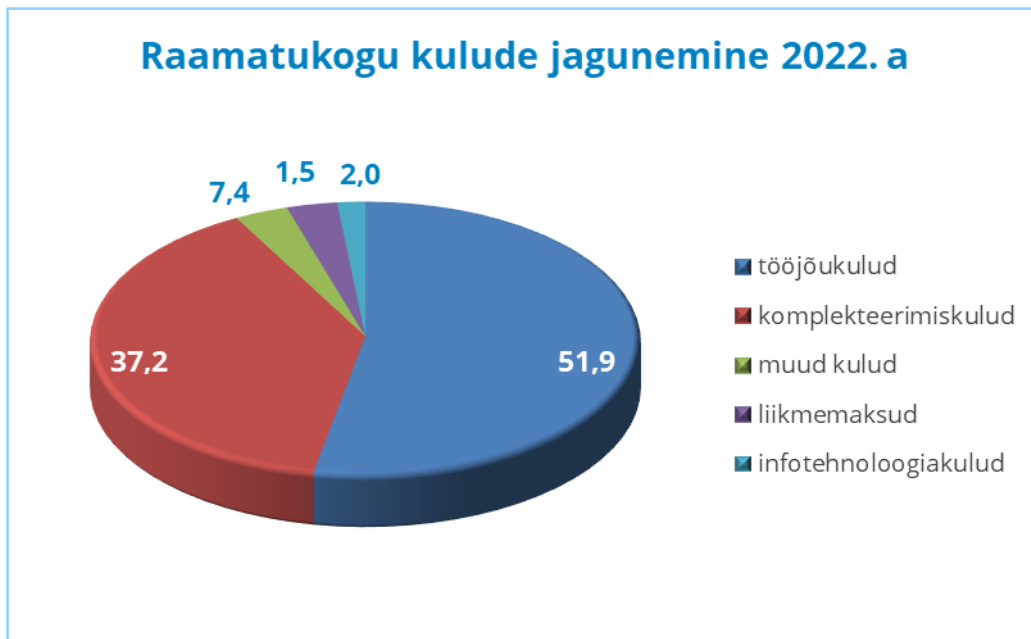
Eesti Maaülikooli poolt eraldatud vahenditele lisaks on raamatukogu eelarves suur osa Haridus- ja Teadusministeeriumi sihtfinantseerimisel, mis aitab tagada teadusinformatsiooni hankimise järjepidevuse.

2022. a raamatukogu eelarveks kujunes 535,1 tuh eurot, sellest:

- ülikooli üldfondist 302,5 tuh eurot
- Haridus- ja Teadusministeeriumilt teadusteavikute ostuks 153,9 tuh eurot
- Haridus- ja Teadusministeeriumilt tegevuskuludeks 76,5 tuh eurot
- tulud tasulistest teenustest 2,2 tuh eurot

Aasta lõpus jäi jääk 23,0 tuh eurot.

Tasuliste teenuste eest teenib raamatukogu vähesel määral tulu. Rektori poolt kinnitatud hinnakirja alusel laekub raamatukogu arvele raha skaneerimise ja paljundamise eest, laenutähtaja ületanud trükiste viivis ja kaotatud raamatute väljamakse, RVLi teel tellitud artiklite koopiade ning bibliograafiliste teenuste tasud. Makseid on võimalik teostada pangaterminali kaudu, sularahas või arve alusel, mida väljastab rahandusosakond.

Tulud ja kulud 2018. – 2022. a (tuhat eurot)

	2018	2019	2020	2021	2022
Tulud kokku (tuh eurot)	473,5	503,5	484,1	495,2	535,1
ülikooli eraldised	261	299,7	276,8	272,2	302,5
HTM teavikutele	132,5	124,5	128,9	145	153,9
HTM tegevuskulu	76,5	76,5	76,5	76,5	76,5
tulud tasulistest teenustest	3,5	2,8	1,9	1,5	2,2
Kulud kokku (tuh eurot)	471,4	480	473,2	484,6	512,1
- tööjõukulud	224,4	232,2	239,1	251,6	265,5
- koolituskulud	7,7	3,8	1,7	2,1	0
- komplekteerimiskulud	207	188,1	185	185,4	190,3
- liikmemaksud	11,3	10,5	11,3	14,4	7,7
- infotehnoloogiakulud	3	21,1	14,2	8	10,5
- muud kulud	18	24,3	21,9	23,1	38,1

2022. aastal oli raamatukogu eelarve 39,9 tuhat euro võrra suurem eelmise aasta omast, kuid aasta lõpul jäi jääk 23,0 tuhat eurot. Õigeaegselt jäid laekumata Elsevieri e-ajakirjade ja ProQuesti RefWorksi arved. EBSCO kandis tagasi raha ajakirjade eest, mis olid muutunud vabalt kättesaadavaks (*Open Access*). Aasta lõpus jäi maksmata ka Arfido iseteeninduskioski teine pool summast, sest turvähenduste tehniliste uuenduste tõttu ei saanud AS Hansab veel masinat üle anda.

Ülikool eraldas sellel aastal raamatukogule 302,5 tuhat eurot.

2021. aastaga võrreldes suurenesid tööjõukulud 13,9 tuhat euro võrra, ehk 9,5%, komplekteerimisele kulutati 3,3 tuhat eurot rohkem. Komplekteerimissumma moodustas raamatukogu kogukulust 37,2% (2021.a – 38,3%; 2020. a – 39,1%; 2019. a 39%, 2018. a – 44%).

Ühe osa raamatukogu kuludest moodustavad ka liikmetasud. ELNET Konsortsiumi liikmemaks oli sellel aastal 7 672€ (2021. a - 11 077€; 2020. a – 9 564€; 2019. a – 8414€; 2018. a – 7566 €). Maaülikool osaleb DataCite Eesti konsortsiumis, kuid sellel aastal meil osamaksu tasuda ei tulnud.

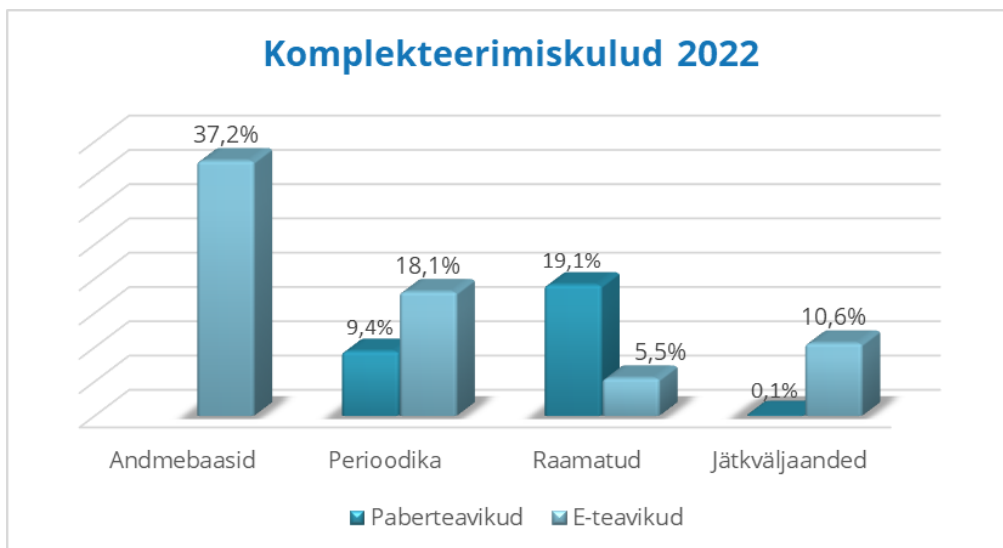
KOGUDE ARENDAMINE JA KIRJELDAMINE

Raamatukogu komplekteerimise suund on loodusressursside säästliku kasutamise ning maaelu ja -majandusega seotud valdkonnad. Fookusvaldkondadeks on põllumajandus, veterinaaria, keskkond, metsandus, toit ja tervis, tehnika ja tehnoloogia ning maamajandus. Komplekteerimiskuludeks planeerisime 196 tuh eurot: Haridus- ja Teadusministeeriumi eraldis teadusinformatsiooni ostuks 153,9 tuh eurot ja ülikooli eelarvest 60 tuh eurot, s.o kokku 213,9 tuh €. Osa tellitud e-teavikute arveid ei laekunud õigeaegselt. Seega kulutasime komplekteerimisele kokku 190,3 tuh eurot.

2022. aasta komplekteerimisrahast kulus 80,4% (153 tuh €) teadusteavikutele.

Kõige suurem osakaal komplekteerimiseelarves, 142,9 tuh eurot ehk 75,1%, oli e-teavikutel (andmebaasid, e-raamatud, -ajakirjad ja jätkväljaanded) – (2021. a – 146,8 tuh €; 2020. a – 147,7 tuh €; 2019. a – 152,3 tuh €; 2018. a – 163,6 tuh €). Andmebaaside kogumaksumus oli 77,9 tuh eurot.

- E-raamatuid ostisime 10,4 tuh euro eest (2021.a – 9,1 tuh €; 2020. a – 18,1 tuh €; 2019. a – 20 tuh € ja 2018. a – 3,2 tuh €).
- Paberraamatuid osteti 36,2 tuh euro eest (2021. a – 20,7 tuh €; 2020. a – 24,2 tuh €; 2019. a – 23,1 tuh €; 2018. a – 28,1 tuh €).
- Jätkväljaannete kulu kasvab e-väljaannetele üleminekul jõudsalt – 20,4 tuh eurot (2021.a – 15,8 tuh €; 2020. a – 7,1 tuh €; 2019. a – 7,1 tuh €; 2018. a – 7,1 tuh €). Alates 2020. aastast oleme taganud kogu ülikoolile kõigile Äripäeva Teabevaradele IP-põhise juurdepääsu.
- Perioodikat telliti järgmiseks aastaks 52,5 tuh euro eest (2021.a – 67 tuh €; 2020. a – 64,9 tuh €; 2019. a – 63,8 tuh €; 2018. a – 63,1 tuh €). Teadusperioodika moodustas kogu perioodikast 76%. (2021. aastal oli teadusperioodika protsent 73,6; 2020. aastal 90,9%). 2022. aastal ostisime ülikoolile ka ajalehe Äripäev IP-põhise ja Delfi äripaketile paroolipõhise digilugemisõiguse.

Eesti Maaülikooli teadus- ja arendustöök on väga oluline elektroonilise teadusinformatsiooni olemasolu. Oleme suutnud säilitada järjepideva e-teavikute hankimise. Suures osas tänu ELNET Konsortsiumi ühishangetele suudab raamatukogu kindlustada oma ülikooli varustamise e-informatsiooniga.

Andmebaaside ostuks kulus 70,7 tuh eurot ehk 37,2% teavikute kogusummast. Enamus andmebaasidest soetati koos teiste Eesti ülikoolidega ühiselt. Osaleme ELNET Konsortsiumi 14 ühishankes. Meie ühishanke nimekirja on lisandunud ka IEEE Xplore Digital Library – üks maailma suurimaid tehnikaalaseid teadusandmebaase, mis sisaldab endas Institute of Electrical and Electronics Engineers perioodikaväljaandeid, konverentsimaterjale, standardeid ja e-raamatuid elektrotehnika, infotehnoloogia ja elektroonika valdkondadest. Lisaks e-teavikute ühishangetele ostis raamatukogu juurdepääsu andmebaasidele JSTOR (Biological Science), ProQuest ja BioOne.

Ühisotsingu võimaldamiseks EMÜ raamatukogu poolt pakutavatest keskkondadest (nt andmebaasid, digitaalarhiiv EMU DSpace) on ühisotsingumootor EBSCO Discovery Service. Pealkirja järgi kindla e-ajakirja või e-raamatu kättesaadavuse kontrollimiseks aga koondkataloog Full Text Finder või aastase katsetusena uudne e-ajakirjade otsikeskkond BrowZine Library. Tellime ka veebipõhise viidete kogumise, haldamise ja jagamise tarkvara RefWorks with RefShare ning küsitlustarkvara QuestionPro kasutusõigused. Aasta algusest alates oli tagatud maaülikooli internetivõrgus ligipääs ka SAGE Research Methods keskkonnale, mis võimaldab otsida uurimismeetoditega seotud materjale õppe- ja teadustöö tegemiseks. Lisaks kinnitatud hankenimekirjale ostis raamatukogu juurdepääsu veel kahele maaülikooli teadlastele väga vajalikule e-ajakirjale – Phytopathology® ja Plant Disease. Need ajakirjad on kättesaadavad 2023. aasta lõpuni maaülikooli arvutivõrgus.

Oleme otsinud pidevalt uusi võimalusi e-teabe hankimiseks. Toimusid veebiarutelud ning kohtumised Open Research Europe (ORE), CAB'i, Elsevieri, Dryad'i, IEEE, QuestionPro, Jacek Lewinson'i agentuuri, EBSCO ja EBSCO EDS'i esindajatega, et uurida uute kollektsioonide hankimise ja teenuste parendamise võimalusi.

Võtnud suuna e-teavikute osakaalu suurendamisele, pakkus raamatukogu oma kasutajatele katsetamiseks ja arvamuse avaldamiseks mitmeid andmebaase ja e-teavikuid. Võimalikult suuremale hulga informatsioonile juurdepääsu võimaldamiseks ja uute ressurssidega tutvumiseks korraldas raamatukogu terve rea andmebaaside, e-ajakirjade ja -raamatute prooviperioode.

Katsetused 2022. aastal:

- Veterinary Source (14. veebruar – 9. aprill)
- CAB Abstracts with Full Text (22. märts – 5. mai)
- Videoajakiri JoVE (17. mai – 16. juuni)
- ScienceDirect andmebaasi ajakirjad Cell ja Rangeland Ecology & Management (1. – 30. september)
- SAGE Research Methods: Cases and Datasets (14. november – 13. detsember)

Võimalusel hangime paberteavikute asemel aina rohkem e-raamatuid ning -ajakirju. Neile kulutasime 31,4% e-ressursside summast (2021. a – 39,7%; 2020. a – 50,4%; 2019. a – 51,4%; 2018. a – 35,5%). E-raamatute ostuks oleme enamjaolt kasutanud EBSCO GOBI platvormi, mille kasutamine on kiire ja mugav.

Lisaks ostudele ja katsetustele oleme püüdnud teadlastele välja pakkuda veel muidki otsivõimalusi: otsime ja soovime mitmeid vaba juurdepääsuga ajakirju ja andmekogumeid, nagu ülemaailmne eelretsenseeritud OA (*Open Access*) ajakirjade register *DOAJ* ja OA raamatute kataloog *DOAB* ning Eesti avatud juurdepääsuga teadusväljaannete andmebaas *ROAD*. Soovime ka andmebaasi *SHERPA/RoMEO*, mis koondab infot eelretsenseeritud ajakirjade avatud juurdepääsu, litsentsitingimuste ning arhiveerimise võimaluste kohta.

Jätkub pidevalt koostöös *EBSCO Information Services*ga andmebaaside ühisotsingumootori *EBSCO Discovery Service* (EDS) kasutajasõbralikumaks disainimine. Tegemist on EBSCO platvormil asuva teenusega, mis koondab kõiki Eesti Maaülikoolile avatud andmebaase. Üks otsing tagab kiire ja lihtsa juurdepääsu olemasolevatele täistekstidele, kuvades tulemusi kõikidest liidestatud andmebaasidest. Nende hulgas on nii maaülikoolile ostetud kui ka avatud ligipääsuga andmebaasid.

Eestis ilmunud e-teavikutest on kogu ülikooli kasutuses Äripäeva Teabevara täistekstandmebaasi ja ajalehe Äripäev digilehe IP-põhine kasutusõigus. Paroolipõhiselt oli juurdepääs 13 väljaande digiversioonidele, sh Eesti Ekspress, Eesti Päevaleht, Maaleht jt. Ajalehel Postimees digilehe lugemisõigust ei ole. Meid huvitavad paroolipõhise lugemisõiguse asemel IP-põhised lahendused, kuid need on liiga kallid. Järgmiseks aastaks loobusime ka Delfi ja Õhtulehe digipakettide juurdepääsu ostmistest. Pikendasime jätkuvalt Eesti Standardikeskuse standardite elektroonse täiskogu kasutamise lepingut.

2022. aastal loobusime perioodika tellimisel riigihankest ja võtsime ette töömahukama variandi. Küsisime suurematelt kirjastajatelt ja vahendajatelt hinnapakkumised ning tellisime perioodilised väljaanded soodsamalt. Perioodikat tarnivad meile Ühinenud Ajakirjad OÜ, Õhtuleht Kirjastus (Geenius Meedia), Ekspress Meedia, KE Ajakirjanduse OÜ ja Äripäev. Perioodikast telliti järgmiseks, 2023. aastaks ajalehti 11 nimetust (14 eksemplari) ja ajakirju 107 nimetust (126 eksemplari).

2023. aastaks telliti 50 välismaist teadusajakirja ja jätkväljaannet:

13 nim. paberandjal	(2022. a – 16; 2021. a – 10; 2020. a – 10; 2019. a – 11)
26 nim. online-versioonis	(2022. a – 24; 2021. a – 26; 2020. a – 19; 2019. a – 19)
21 nim. nii paberandjal kui online	(2022.a – 20; 2021. a – 22; 2020. a – 25; 2019. a – 25)

Oleme pidevalt korrigeerinud paberajakirjade nimekirja, sest aina rohkem on ajakirjade täistekstid andmebaasides kättesaadavad. Enne tellimuste vormistamist uurime põhjalikult ajakirjade kasutust ja võtame arvesse uusi soovet. Näiteks hankisime juurdepääsu kahele

maaülikooli teadlastele väga vajalikule Ameerika Fütopatoloogia Seltsi ajakirjale Phytopathology® ja Plant Disease.

Välisperioodika tellimiseks on sõlmitud riigihanke leping EBSCOga kolmeks aastaks (2022 – 2024).

Sellel aastal osteti raamatuid 46,7 tuh euro eest (2021. a – 29,9 tuh €; 2020. a – 42,3 tuh €; 2019. a – 43,1 tuh €; 2018. a – 31,3 tuh €), nendest teadusteavikuid 42,1 tuh euro eest e 90% (2021.a – 24,2 tuh €; 2020. a – 37,5 tuh €; 2019. a – 37,3 tuh € ; 2018. a – 24,9 tuh €). Kõige rohkem hangiti instituutide soovil põllumajandusteaduste alast kirjandust, järgnesid loodusteaduse valdkonna, siis tehnikateaduste alased trükised. Raamatuid osteti 476 eks ja annetati 842 eks. Põhimõtteliseks küsimuseks kogude kujundamisel ja kulutuste planeerimisel on e-teaviku ja trükiteaviku osakaalu määramine. Seni on trükiteavik veel säilitanud ostetava informatsiooni koguhulgas ülekaalu: paberraamatuid osteti 20,7 tuh euro eest ja e-raamatuid 9,1 tuh euro eest.

Raamatuostud instituutide ja õppetoolide kaupa:

RAAMATUD	TK	HIND
Metsanduse ja inseneria instituut	100	10 038
Biomajandus-tehnoloogiad	19	3 812
Energiakasutus	6	578
Maehitus ja veemajandus	25	1 571
Metsakasvatus ja metsaökoloogia Metsa- ja maakorraldus ning metsatööstus	50	4 077
Põllumajandus- ja keskkonnainstituut	289	24 408
Aiandus	31	1 504
Elurikkus ja loodusturism	114	9 831
Hüdrobioloogia ja kalandus	11	1 027
Keskkonnakaitse ja maastiku-korraldus	40	2 908
Maastiku-arhitektuur	44	3 867
Mullateadus	5	364
Maamajanduse ökonomika	23	1 522
Taimekasvatus ja taimebioloogia Taimetervis	21	3 385
Veterinaarmeditsiini ja loomakasvatuse instituut	79	9 029
Kliiniline veterinaarmeditsiin Veterinaarne biomeditsiin	54	6 443
Toiduteadus ja toiduainete tehnoloogia Toiduhügieen	13	2 189
Söötmisteadus	2	118
Tõuaretus ja biotehnoloogia	6	216
Vesiviljelus	4	63
Muu	130	3317

Raamatuostud teadusvaldkondade kaupa:

RAAMATUD	TK	HIND
LOODUSTEADUSED	198	16 607
PÕLLUMAJANDUSTEADUSED	222	20 958
TEHNIKATEADUSED	25	4 389
SOTSIAALTEADUSED	23	1 522
MUU	130	3 317

2022. aastal hangitud teavikud:

Kasutuskogu		2022						
Teavik	Ühik	Teavikute arv aasta algul	Juurdetulek			kustutatud	Teavikute arv aasta lõpul	
			KOKKU	ost	annetus			
Paberkandjal raamatud	köide	190 618	2148	353	1795		192 766	
jäädaväljaanded kokku	arvestusüksus	38 189	1 672	122	1550	121	39 740	
ajakirjad	aastakomplekt	13 142	576	108	468	121	13 597	
ajalehed	aastakomplekt	319	61	12	49		380	
jätkväljaanded	eksemplar	24 728	1 035	2	1033		25 763	
käsitirjad	eksemplar	10 135	43		43		10 178	
muud teavikud	eksemplar		340		340		340	
kaarditeavikud	eksemplar	344	2		2		346	
Kokku paberkandjal	arvestusüksus	239 286	4205	475	3730	121	243 370	
Auvised KOKKU	eksemplar	317	1				318	
audioteavikud	eksemplar	36					36	
visuaalteavikud	eksemplar	20					20	
kombineeritud	eksemplar	261	1				262	
Füüsilisel kandjal KOKKU	arvestusüksus	239 603	4206	475	3731	121	243 688	
E-raamatud		522	36	36			558	
						FOND KÕIK KOKKU:	244 246	

Elektronkataloogis ESTER kajastub aruandeaasta lõpuks 244 246 kasutuskogu eksemplarikirjet ehk 67,2% (2021. a – 76,2%; 2020. a – 70%; 2019. a – 65,5%; 2018. a – 64,3%). Kogude sisulisel läbitöötamisel otsustati, et aruandes ei kajastata enam EMÜ Põllumajandus- ja Keskkonnainstituudi raamatukogu kirjeid ESTERis. Statistika põhimõtete muutmise tõttu elektronkataloogi sisestatud kirjete protsent vähenes tunduvalt: kui 2021. a

lõpuks oli fondi suuruseks 240 125 - ESTERis 182 974 kirjet (koos PKI raamatukoguga), siis aruandeaasta lõpuks jäi meie raamatukogu kirjete arvuks 164 117 .

Jooksvalt kataloogiti kõik uued ostetud teavikud. Jätkus veel vanemate võõrkeelsete ja annetatud raamatute ning autoreferaatide rekataloogimine.

ESTERisse lisandus aasta jooksul 4242 kirjet (2021. a – 16 933; 2020. a – 12 108; 2019. a – 3072; 2018. a – 4721), neist 511 uute teavikute ja 3 731 retrokirjet (2021. a – 674 uut ja 2 244 retrokirjet; 2020. a – 12 108 uut ja 9160 retrokirjet; 2019. a – 1879 uut ja 1193 retrokirjet; 2018. a – 692 uut ja 4029 retrokirjet). Rekataloogimise protsessi on kaasatud märksõnastama kataloogijatele lisaks ka bibliograafid.

FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations) depooraraamatukoguna saame FAO trükiseid, mis samuti sisestatakse elektronkataloogi. FAO trükiseid on arvele võetud 2562.

Kogud täienesid ka annetuste teel saadud väljaannetega. Annetusi saadi nii eraisikutelt, EMÜ struktuuriüksustelt kui ka muudelt asutustelt - 3730 trükist (1795 raamatut, 1550 jadaväljaannet ja 43 teadustööd).

Kuigi Eesti Maaülikooli raamatukogu ei ole arhiivraamatukogu, säilitatakse meil valikuliselt trükiseid kogus, mida on tinglikult nimetatud arhiivkoguks (P-fond). Sellesse kogusse pannakse

- üks eksemplar raamatukokku saabunud Eestis ilmunud trükistest, mis on Eesti Maaülikooli tegevusvaldkondadega seotud (loodusressursside säästlik kasutamine ning maaelu ja -majanduse valdkonnad)
- üks eksemplar igast Eesti Maaülikooli trükisest

Praegu on P-fondis 8537 trükist.

U-fondi (haruldaste trükiste kogusse) on arvele võetud 5775 trükist.

Aasta lõpuks oli teadustööde kogus e T-fondis 10 178 tööd – Eesti Maaülikoolis või Eesti Maaülikooli töötaja poolt mujal kaitstud magistri- või doktoriväitekirja. Enamus teadustöid laekub nüüd elektroonilisel kujul ja neid säilitatakse digitaalarhiivis EMU DSpace. Aasta jooksul lisati digitaalarhiivi doktori-, magistri-, bakalaureusetööde ning publikatsioonide ja andmekogude kirjeid. Kokku 722 kirjet Aasta lõpuks oli EMU DSpace'is kokku 7251 tööd.

Raamatukogu kirjeldab ka ülikooli struktuuriüksuste poolt hangitud trükiseid e-kataloogis ESTER. Struktuuriüksuste teavikutele tehti e-kataloogis 81 bibliograafiakirjet ja 140 eksemplarikirjet.

Jätkus ka varasematel aastatel digitaalarhiivi sisestatud tööde märksõnastamine: senised märksõnad vajasisid korrigeerimist ja vastavusse viimist Eesti ühtse märksõnastiku EMSiga.

Plaanilise kogude korrastamise käigus kanti maha 121 säilitamisele mitte kuuluvat ajakirjade komplekti.

Eesti Maaülikooli raamatukogu säilitab 6 nimetust Eesti ajalehti:

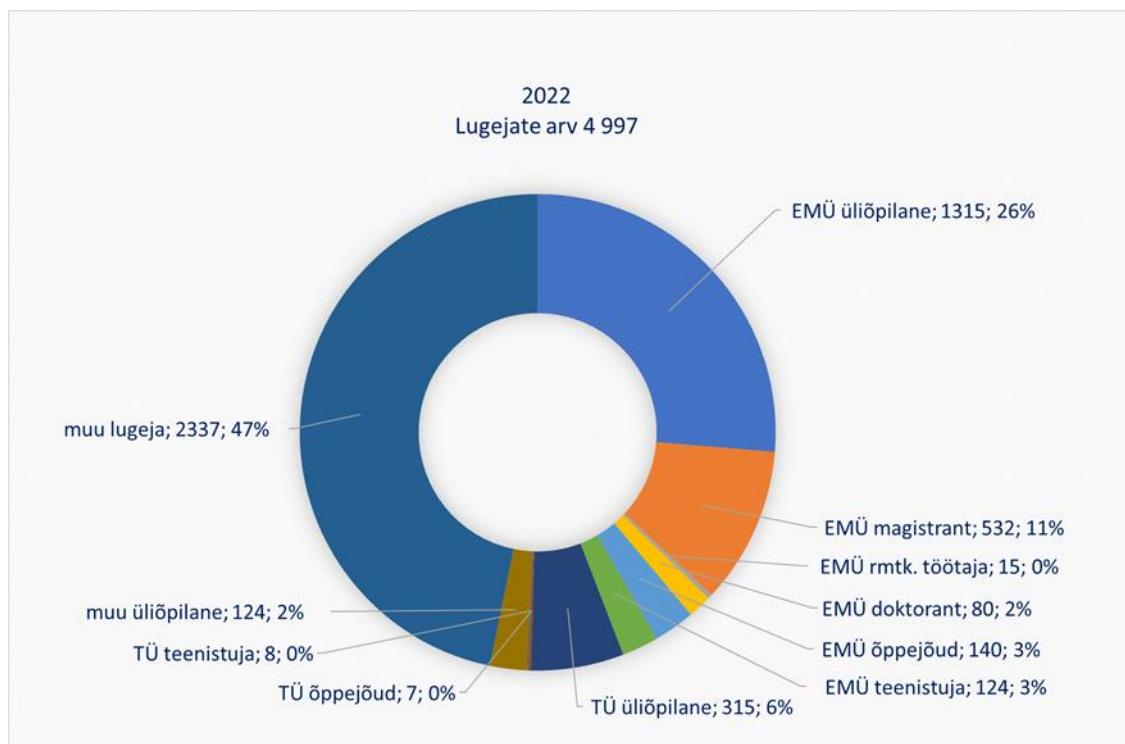
1. Maaleht
2. Postimees
3. Äripäev (3 aastat)
4. Eesti Põllumajanduse Akadeemia
5. Eesti Põllumajandusülikool
6. Eesti Maaülikool

Andmebaasi ISE on konverteeritud Eesti raamatukogudes loodud erinevaid andmebaase. EMÜR haldab ISE teemabaasi *Maamajandus ja keskkond*, milles on 2022. a seisuga 34 267 kirjet. ISEsse me kirjeid enam ei lisa, kuid korrastame meie raamatukogu teemabaasi piires autori- ja märksõnaregistrit. Vajadusel koostame Sierras (ESTER) nimenorme ja korrastame autoriregistrit.

RAAMATUKOGU- JA INFOTEENUSED

Raamatukogu- ja infoteenuste pakkumist ning kättesaadavust mõjutas eelmisel, 2021. aastal koroonaviiruse levik maailmas. Alles 2022. aasta 16. märtsil otsustati seoses Vabariigi Valitsuse otsustega ülikoolis koroonaviirusest põhjustatud piiranguid leevendada. Uue korralduse järgi säilis kohustus kanda maski, püsida haige olles kodus või kui leibkonnas oli koroonapositiivne inimene. Kadus grupisuuruse piirang, töötajaid ei pidanud enam testima ja üritustel ning koolitustel polnud kohustust kontrollida koroonatõendeid. 4. aprillil kaotati rektori korraldusega ülikoolis kõik õppetöö- ja töökorralduse piirangud.

Aruandeaasta lõpuks oli raamatukogul 4997 registreeritud kasutajat (2021. a – 5203; 2020. a – 5424; 2019. a – 6008; 2018. a – 6319), neist väljastpoolt Eesti Maaülikooli 2791 ehk 55,9 %. Uusi lugejaid registreeriti 607. On huvitav märkida, et maaülikoolis õppijatest on 67,6% raamatukogu lugejad (doktorantidest 41,5%), akadeemilisest personalist vaid 28,2%. Kuid selleks, et kasutada arvutivõrgus e-ressursse, ei pea olema raamatukogu lugeja.

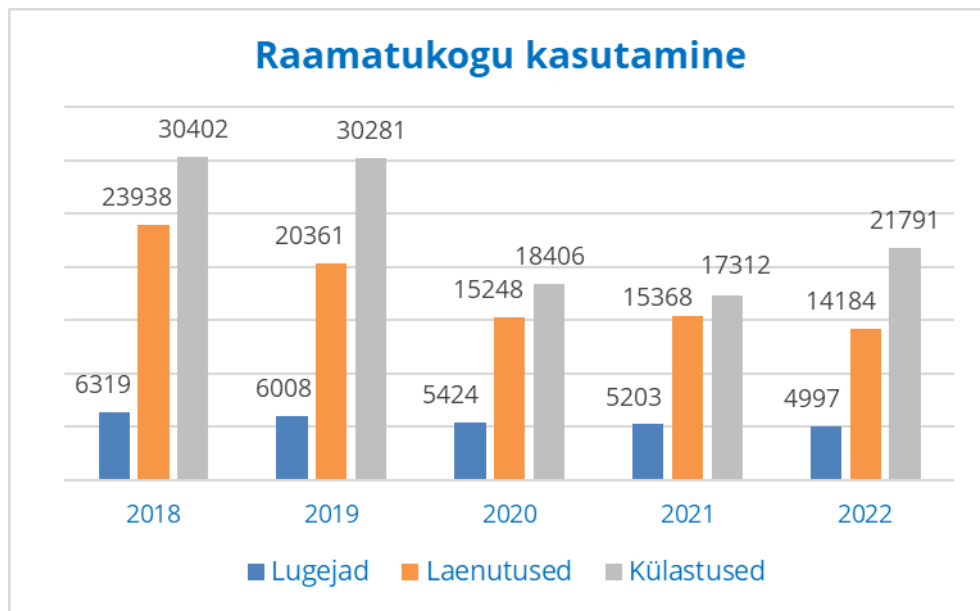

Lugejate arv väheneb aasta-aastalt, sest ka üliõpilaste arv väheneb. On vähenenud ka EMÜ õppejõududest ja teenistujatest kasutajate arv. Selgi aastal toimus lugejate andmebaasi korrastamine, arvele jäid vaid aktiivsed lugejad.

EMÜ liikmeskonnast on raamatukogu lugejad:

	2018	2019	2020	2021	2022
EMÜ üliõpilane	1637	1574	1519	1410	1315
EMÜ magistrant	555	588	536	524	532
EMÜ rmtk. töötaja	15	15	15	16	15
EMÜ doktorant	137	120	109	91	80
EMÜ õppejõud	140	142	131	144	140
EMÜ teenistuja	143	144	115	128	124
KOKKU	2627	2583	2425	2313	2206
% lugejate arvust	42	43	45	44,5	44,1

Võrreldes varasemate aastatega on maaülikooli liikmeskonna lugejate protsent jõudsasti kasvanud: 2017. a – 39%, 2016. a – 36%, 2015. a – 35%. Järeldame, et raamatukogu tutvustused ja teavitustöö on vilja kandnud.

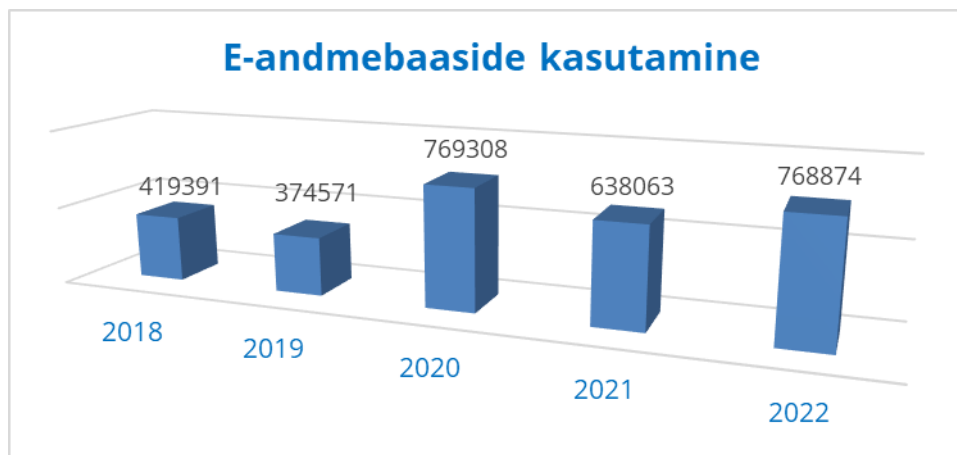
Teavikute kojulaenutuste arv on aasta-aastalt vähenenud, kuid viimased aastad olid ka erilised – 2020. a oli raamatukogu eriolukorra tõttu kolm kuud lugejatele suletud (k.a puhkuste aeg), 2021. esimesel poolaastal olid lahtiolekuajad lühendatud. Raamatuid oli siiski võimalik laenata ka kontaktivabalt (Cleveroni raamatukapi vahendusel või posti teel). 2022. aastal enam raamatukogu kasutamisel piiranguid ei olnud, ent siiski laenutuste arv vähenes. Laenutusi registreeriti eelmisel aastal kokku 14 184 (2021. a - 15 368; 2020. a - 15 248; 2019. a - 20 361; 2018. a - 23 938). Ka kohalkasutusi registreeritakse tunduvalt vähem – 114 (2021. a - 177; 2020. a - 379; 2019. a - 350; 2018. a - 504; 2017. a - 422). Perioodika- ja avakogust kasutatavate trükiste kohalkasutamist ei registreerita. Avakogus on teaduspõhiselt paigutatud kogu eesti- ja võõrkeelne kirjandus, teatmeteosed ja kättesaadav on ka uuem ilukirjandus.

Külastuste arv eelmisel aastal suurenes. Tänu laialdasele teavitamisele ning e-kursustel *Sissejuhatav kursus: infootsingud ja andmebaaside tutvustus ja Information and library skills* käsitletud raamatukogu tutvustamisele on hakatud rohkem avakogu trükiseid kasutama. Mugav veebipõhine seminari- ja individuaaltööruumide broneerimise süsteem soodustab kohalõppimist: õpperuumid on pidevalt kasutuses. 2022. aastal külastati raamatukogu 21 791 korral (2021. a - 17 312; 2020. a - 18 406; 2019. a - 30 281; 2018. a - 30 402).

EMÜ raamatukogu lugejaks võivad end registreerida kõik soovijad. Koju laenutatakse teavikuid vaid registreeritud kasutajatele. Raamatukogu teenuseid kohapeal (avariiuulitel oleva perioodika kohalkasutus, arvutite kasutamine, paljundus- ja printimisteenused) on võimalik kasutada kõigil küllastajatel. Selleks ei pea olema raamatukogu registreeritud lugeja.

Vaatamata sellele, et asume linna ääres, paikneme ülikoolilinnaku keskel. Tänu paindlikkusele ja lugejate soovide arvestamisele on meid omaks võtnud nii ülikooli liikmed, kui ka lugejad väljastpoolt. Paljud lõpetajad on jäänud meie lugejateks. Raamatukogu on püüdnud igati oma teenuseid ja võimalusi reklaamida (interaktiivne infokraan, infovoldikud, näituste jm. ürituste korraldamine ja reklaamimine sotsiaalmeedias). Raamatukogu kodulehel on alati värsked info andmebaaside katsetuste kohta, jooksvalt värskendame uudiskirjanduse osa, RVL-tellimiste ja päringute vormid on mugavad. Uudistes leiavad käsitlemist huvipakkuvad sündmused raamatukogus (näit. näitused, muudatused lahtiolekuaegades jne.). Ka ülikooli nädalainfos on raamatukogul oma koht ning ülikooli uudiste listi, raamatukogu Facebooki ja Instagrami lehele saab pidevalt infot postitada. Raamatukogu kodulehe kaudu on tehtud võimalikuks kasutada e-andmebaase, siseneda E-kataloogi ESTER, lugeda teadustööde täistekste ja kasutada muid e-teenuseid (päringud, RVL-tellimused). Seda näitab elektrooniliste teenuste kasutamise tõus.

E-teenuste kasutamine on jätkuvalt kõrge. Teistest peajagu üle on digitaalarhiivi EMU DSpace'i kasutamine: seal tehti 2 317 001 otsingut. Kaugjuurdepääsuga andmebaaside kasutamine on samuti aktiivne. EMÜ liikmetele on raamatukogu vahendusel kättesaadavad 37 sidusandmebaasi ligikaudu 36 000 teadusajakirja täisteksti või referaadiga ning üle 420 000 e-raamatu. Neid külastati 768 874 korral (2021. a – 638 063; 2020. a – 769 308; 2019. a – 374 571; 2018. a – 419 391).

Raamatukogu veebisaiti külastati 49 097 korral. Enim otsiti infot e-andmebaaside ja digitaalarhiivi EMU DSpace'i kohta, järgnesid fotogalerii ja kontaktid. Mitmete lehtede külastatavus on hooajaline: lõputöö saatmise ja juhiste lehte külastati vaid mais ja juunis, lahtiolekuaegu vaadati aga suvel ja aasta lõpul jõulude paiku.

Aasta jooksul laekus 42 321 päringut, neist elektrooniliselt 38 775. Kõige enam küsimusi esitatakse elektrooniliste teavikute kättesaadavuse ning andmebaaside kasutamise kohta.

Leidumus- ja faktipäringute kõrval on päevakorrale kerkinud ka küsimused DOIde omistamise ja teaduse avaandmete, kuid ka andmehaldusplaani (Data Management Plan) koostamise kohta.

RVL-teenuse kasutamine on järjekordselt vähenenud. 2022. aastal saadi teistest raamatukogudest 30 raamatut või koopiat (2021.a – 43; 2020. a – 23; 2019. a – 34; 2018. a – 34). Sidusrežiimis e-ajakirjade kasutamise suurenemisega tellitakse siiski vähesel määral artiklikoopiad, sest kõigi artiklite puhul ei ole täistekstid saadaval. Uuemate erialaste teadusraamatute osas on raamatukogu suutnud teadlaste soove rahuldada, vajadusel kasutatakse ka RVL-teenust. Eesti teadusraamatukogudes puuduvaid materjale tellitakse peamiselt Põhjamaadest, USAst ning Saksamaalt. EMÜ raamatukogu on maailma põllumajandusraamatukogusid ühendava organisatsiooni AGLINET liige, mille liikmete vahel on kokkuleppe kohaselt RVL-teenus tasuta.

Huvi meie kogudes oleva informatsiooni vastu eelmisel aastal oli väga vähene: 2022. aastal telliti meilt 6 raamatut ja 1 artikli koopiat, sedagi vaid Eestist (2021. a kokku – 20; 2020. a kokku 4; 2019. a – 34; 2018. a – 20; 2017. a – 11).

RVL teel saadetud:	7	
	Koopiad	Originaalid
Eestisse	1	6
välismaale	0	0
RVL teel saadud:	30	
	Koopiad	Originaalid
Eestist	5	3
välismaalt	3	19

Raamatukogu ruumides on võimalik kasutada sülearvuteid. Kogu raamatukogus on *wifi*-leviala. Teabekeskuse koopiamasinade printimislahendused on muudetud kasutajatele ja töötajatele mugavamaks. Igast raamatukogu arvutist saab printida ja kopeeritud materjali oma meilile saata või kasutada *Print in City* teenust, mida pakub Overall Eesti AS. Ka töötajad saavad oma töökoha arvutist teabekeskuse printeritesse dokumente saata.

Rühmatööruum mahutab 15-20 inimest ja on varustatud konverentsitehnikaga, aknaga individuaaltööruum mahutab kuni 3 inimest, arvutiga individuaaltööruum mahutab kuni 2 inimest (arvuti on varustatud mikrofoni ja veebikaameraga ning sisaldab programme AutoCAD ja IDRISI Taiga). Loodud on autoriseeritud töökoht piiratud juurdepääsuga võrguväljaannete kasutamiseks.

Lugemissaali avakogu ei ole suur: väljas on vaid jooksva aasta ajakirjad ja ajalehed. Avatud hoidlaruum on samuti piiratud, selle kogu mahtu ei ole võimalik oluliselt suurendada. Avalikuks kasutamiseks on eesti- ja võõrkeelne kirjandus, paigutus on teaduspõhine. Kirjanduse tutvustamiseks vahetatakse pidevalt uudiskirjanduse väljapanekuid ja korraldatakse teemanäitusi, mis aitavad märgatavalt kaasa uuemate trükiste avastamisele. Enamkasutatavate trükiste puhul korrigeeritakse vajaduspõhiselt laenutähtaegu või võimaldatakse laenutähtaegu Minu ESTERi kaudu enam kordi pikendada. Kinnisesse hoidlasse hoiustati jätkuvalt ajakirjade vanemaid aastakäike.

Raamatukogu viib läbi e-õpet – "Sissejuhatav kursus: infootsingud ja andmebaaside kasutamine" (3 AP), autorid ja läbiviijad Karin Naruskov ja Karmen Kalk, abistasid Kersti Laupa ja Li Seppet. Nii 2016. kui 2020. aastal omistati e-kursusele ka kvaliteedimärk. 2021. aastast alustas ka ingliskeelne välistudengitele pakutav kursus "Information and library skills". Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuuri (EKKA) koordineeritud e-kursuste kvaliteedimärgi 2022 aasta konkursil tunnustati ka see kursus kvaliteedimärgi vääriliseks. Kursused toimuvad kaks korda aastas, kevad- ja sügissemestril. Mõlemal poolaastal on võimalik osa võtta ca 100 üliõpilasel. Sellel aastal osales e-kursustel kokku 208 üliõpilast (2021. a – 212; 2020. a – 196; 2019. a – 150; 2018. a – 192).

Instituutide soovil viidi läbi ka koolitusi õppekavade – nii bakalaureuse-, magistri- kui ka doktoriõppekavade raames, milles osales 450 õppurit. 88le välisüliõpilasele viidi läbi raamatukoguteenuseid tutvustavaid koolitusi. Üha enam käsitletakse infootsingu ja infokirjaoskuste koolitustel ka viitamist ning viitehaldustarkvarasid puudutavaid küsimusi. Lisaks üliõpilastele on raamatukogutöötajaid kutsutud koolitama ka õppejõude ja Avatud Ülikooli kursustel osalejaid.

2022. aastal viisid Karin Naruskov ja Karmen Kalk läbi 23 suuremat koolitust ja konsultatsiooni, kaasa arvatud Avatud Ülikooli korraldatud täiendusõppekursustel ja täiendusõppe korras tasemeõppekava õppeainetel õppijatele.

Kokku oli raamatukogu kasutajakoolitustel osalenuid 1029 (eelmisel aastal 790; 2020. a – 646; 2019. a – 586; 2018. a – 628).

Sellelgi aastal nõustasid ja juhendasid raamatukoguhoidjad õppeaasta algul esmakordselt raamatukokku tulnud külastajaid: tutvustati nii e-kataloogi ESTER, artiklite andmebaasi ISE kui ka enamkasutatavaid teadusandmebaase. Ka erialainfo otsingut õpetati vastavalt soovidele nii individuaalselt kui väikestele gruppidele.

Võib väita, et kasutajate teadlikkus e-ressursside võimalustest ning nende aktiivne kasutamisoskus on tänu e-kursuse õppekavasse lülitamisele ning koolitustele hakanud tulemusi andma.

Raamatukogus korraldatud ürituste ajal tutvustati samuti soovijaile raamatukogu ruume ja teenuseid, e-kataloogi ESTER ja e-andmebaase.

ARENDUS JA KOOSTÖÖ

Raamatukogus tegeldakse pidevalt rakendus- ja arendusuuringutega, mille tulemusi kasutatakse raamatukogu teenuste arendamiseks.

Raamatukogu arendustegevus oli eeskätt seotud digitaalarhiivi EMU DSpace arendamise ja täiendamisega. Digitaalarhiiv EMU DSpace kogub, säilitab ja loob ligipääsu Eesti Maaülikooli liikmeskonna poolt loodud või Eesti Maaülikooli vastutusvaldkondadega seotud teadustöödele toetamaks maaülikooli konkurentsivõimet ja teadmispõhist ühiskonna arengut. EMU DSpace on liidetud avatud juurdepääsuga repositooriumite registritesse Registry of Open Access Repositories (ROAR) ja Open Aire ning indekseeritud ka andmebaasis AGRIS.

Seoses Maaülikooli struktuurireformiga ehtasime üles uue struktuuripuu vastavalt 1. jaanuarist 2022. a jaanuaris kehtima hakanud akadeemilisele struktuurile. Senise viie asemel on nüüd Eesti Maaülikoolis kolm instituuti: põllumajandus- ja keskkonnainstituut, metsanduse ja inseneeria instituut ning veterinaarmeditsiini ja loomakasvatuse instituut. Ülikooli fookusvaldkondadeks jäävad endiselt põllumajandus, maamajandus, metsandus, keskkond, toit ja tervis ning tehnika ja tehnoloogia. Aasta alguses viisimegi digitaalarhiivi EMU DSpace struktuuri vastavusse EMÜ uue struktuuriga.

Seoses diplomi-, bakalaureuse- ja magistritööde avalikustamisega digikogus ning teadusandmete, andmekogude ja konverentsimaterjalide hoiustamisega jätkus muudatuste tegemine andmebaasi struktuuris, sisus, otsisüsteemis ja kasutajaliideses. Ühtlasi toimub ka pidev tõlkefailide uuendamine. Suurimaks tööks oli digitaalarhiivis OpenAIRE'i teenuse UsageCounts seadistamine. Sellel aastal väärivad märkimist veel:

- uue välja lisamine EU rahastuse saanud projektide kirjete metaandmetesse,
- bitivoo formaadi registrisse uute formaatide lisamine,
- tõlkefailides sõnastuste muutmine,
- handle töökindluse tagamine,
- autoriregistri kuvade ja liitotsingute probleemide lahendamised,

Kuna esines mitmeid juhtumeid, kui EMU DSpace'i ei olnud kättesaadav, pidime ka EMU DSpace'i mäluksutust ümber seadistama. Kui autoriregistris ilmnes vigane kuva (näitab nime asemel ORCID koodi), tuli probleemi lahendamiseks teha muudatus Discovery moodulis. See aga ei lahendanud probleemi. Tuli reindekseerida olemasolevad kirjed. Veel tuli aadressile library@emu.ee 300 mass-postitatud kirja Feedback Form Information kaudu. Seejärel kadus ühendus serveriga. Javascripti seadistamine lõi serveriga uuesti ühenduse. Tagasiside kirjade mass-saatmise probleem võib korduda, sest tagasiside vormi juures puudub CAPTCHA, mis võimaldab kontrollida, kas tagasiside saatja on inimene või robot ("ma pole robot" võimalus). Kuna töö on mahukas ja kallis, siis jäi see esialgu tagaplaanile. EMU DSpace'i arenduse teenust ostame tarkvarafirmalt Píksel.

Hoolduslepingu raames tellitud arendused olid tasuta, kuid OpenAIRE'i teenuse UsageCounts seadistamise eest maksime 420€ .

Digitaalarhiivi arendamise eesmärgiks on muuta keskkond järjest kasutajasõbralikumaks ning asjakohasemaks. Oleme uurinud võimalusi viia digitaalarhiiv uuele kaasaegsele tasemele ning alustanud selle valdkonna põhjaliku uurimisega.

28. juunil toimus veebiseminar DSpace 7 ja DSpace 7 CRIS: kuidas viia oma institutsiooniline hoidla järgmisele tasemele?

Koostöös EBSCO Information Services Inc. oleme loonud maaülikooli kasutajatele omanäolise andmebaaside ühisotsingumootori *EBSCO Discovery Service* (EDS). Tegemist on EBSCO platvormil asuva teenusega, mis koondab kõiki Eesti Maaülikoolile avanevaid andmebaase. Üks otsing tagab kiire ja lihtsa juurdepääsu olemasolevatele täistekstidele, kuvades tulemusi ligi tuhandest liidestatud andmebaasist. Nende hulgas on nii maaülikoolile ostetud kui ka avatud ligipääsuga andmebaasid.

Sellel aastal toimus otsinguportaali uuendamine. Aasta jooksul toimusid mitmed kohtumised EBSCO esindajatega nii kohapeal kui veebis, et saaksime uuele platvormile üle minna ja seejärel selle visuaali isikupärasemaks ja kasutajasõbralikumaks disainida.

Meie suurepärase koostöö tulemusena kutsuti Eesti Maaülikooli raamatukogu teenuste arendusjuht Kersti Laupa EBSCO Advisory Board'i liikmeks.

Andmebaasidesse sisenemine on võrgupõhine. EMÜ võrgus viibides tunneb enamik andmebaase kasutajad automaatselt ära. Eesti Maaülikooli liikmetel, nii töötajatel kui tudengitel, on väljaspool ülikooli arvutivõrku EMÜ OpenVPN teenuse abil võimalik kasutada kõiki Maaülikooli sisevõrgu teenuseid ja failiservereid ning raamatukogu lehel viidatud andmebaase ja e-ajakirju.

Seoses suurenenud küberohuga, lülitati maaülikooli Microsoft O365 keskkonnas sisse kõrgendatud turvatase, millega seonduvalt tuli ära häälestada kahetasemeline isikutuvastus (MFA). Vastasel korral ei oleks saanud enam väljastpoolt ülikooli sisevõrku Microsoft keskkonda siseneda ega e-kirju lugeda. Seni oli kasutajakontodesse sisselogimine võimalik kasutajanime ja parooliga. Kasutajanime on võimalik tuletada e-posti aadressist ja parool võib tulla avalikuks andmelekk, pahavara, õngitsuskirja ja -lehe või kasvõi äraarvamise teel. Ülevõetud kasutajakontosid saaks kuritarvitada rämpsposti, pahavara ning õngitsuskirjade levitamiseks, isikuandmete kogumiseks ja tööstusspionaažiks. Kasutajakontol leiduva teabe avalikukstulek avaks ühtlasi tee identiteedivarguseks. Kahetasemelise isikutuvastuse kasutuselevõtt aitab kasutajakontosid, ülikooli mainet, isiklike andmeid, kirjavahetust ja intellektuaalset vara.

Raamatukogu koduleht on vastavusse viidud Maaülikooli lehega, sellel on samasugune struktuur ja visuaal. See on päringutele orienteeritud kakskeelne kaasaegne veebileht. Sellel aastal jätkus AS Creatoni toel pidev kodulehe arendamine, parandamine ning haldamine. Põhjaliku uuenduskuuri on saanud kõik peaaegu rubriigid: TEENUSED,

INFOALLIKAD, ÖPPIJALE, TEADLASELE, kus on selged alammenüüd (digitaalarhiiv EMU DSpace, andmete haldamise poliitika, retsensioonide edastamise juhend, avatud juurdepääs, DataCite Eesti, avatud teadus, teadusandmete haldamine, DOI taotlemine, litsentsid ja õigusnormid ning plagiaditivastussüsteem). Uuendatud on ka lugejaks registreerimise, lõputööde saatmise ja RVL-teenuste (raamatukogudevaheline laenutuse) vormid. Kuna Maaülikoolil on plaanis vahetada veebilehe platvormi ja teenusepakkujat, siis selle tõttu tegelesime ka uue kodulehe vajaduste kaardistamisega.

Nelja ülikooli osalusel on moodustatud DataCite Eesti konsortsium, mille abil tagatakse liitunud teadusasutuste liikmeskonna poolt loodud kvaliteetsete teadusressursside laialdane leitavus ja kasutatavus. DataCite Eesti tegevuse põhiraskust kannavad teadusandmete ja erialainfo spetsialistid ülikoolide raamatukogudes. EMÜ esindajaks konsortsiumis on Kersti Laupa. Sellel aastast keskenduti enim ülikooli teadlaste nõustamisele ja koolitamisele.

Eesti Maaülikool omab DataCite Eesti konsortsiumi liikmena litsentsi DOI omistamiseks nendele teadusandmetele, mida hoiustatakse Eesti Maaülikooli digitaalarhiivis EMU DSpace. Aasta lõpuks olid DOI-d omistatud juba kõigile aasta jooksul kaitstud doktoritöödele ning ajakirjade "Agronomy Research" ja „Agraarteadus“ artiklitele. Lisaks doktoritöödele ja artiklitele on omistatud DOI-d ka muudele objektidele (artiklite lisamaterjalid, joonised, aruanded, raamatud).

EMU DSpace'i EMÜ Loodusteaduslike kogude kollektsiooni Hüdroloogilised kogud on lisatud Peipsi järvel kogutud, korrastatud ja vormindatud uurimisandmed. Uuendatud on alamvaldkonnad SEARMET, TREICLAKE ja VALORTECH. Raamatukogu on lisanud andmekogudele otsitavuse ja tsiteeritavuse parandamiseks metaandmed (nende hulgas ka kasutuslitsents) ja omistanud DOI-d. 2022. aastal omistati 150 DOI-d, kokku juba 1381. Nii me saame panustada oma ülikooli akadeemilise pärandi talletamise ja kättesaadavaks tegemisse.

Uueks valdkonnaks raamatukogu töös on teadlaste toetamine andmehaldusplaanide koostamisel. Selle valdkonna aspektide (seadused, standardid, õigused, varundamine, turve jne) ja koostamise tarkvaradega on püüdnud end koolitada Kersti Laupa ja Heli Viira. Nende toel on valminud mitmed EMÜ teadlaste andmehaldusplaanid.

15. novembril toimus DMPonline'i kasutajarühma koosolek – uue plaani loomise viisard ja uurimistöo väljundid (DMPonline user group meeting - New plan creation wizard & research outputs).

Jätkuvalt oleme tegelenud raamatukogu teenuste funktsionaalsuse analüüsiga ning püüelnud selle poole, et teenuste pakkumisel oleks kasutaja ja raamatukogu kokkupuude e-teenuste puhul kliendile mugav ja kasutajasõbralik, arvesse võttes kehtestatud piiranguid ja ohutusabinõusid. Lugejate sotsiaalse sidususe suurendamiseks ja raamatukogu tegemiste reklaamimiseks oleme kasutanud ka Facebooki ja Instagrami suhtluskeskkondade võimalusi, postitades sinna uudiseid. Info levitamiseks kasutame ülikooli töötajate, akadeemilise ja üliõpilaste meililistide võimalusi. Visuaalset materjali näitame campuse infokraanidel ja raamatukogus infokioskis. Mitmel kujul teenuste reklaammaterjale säilitame digitaalarhiivi raamatukogu alajaotuses Digivakk.

Raamatukogu infotehnoloogia riist- ja tarkvara hooldus, haldus ja arendus on EMÜ IT-osakonna hooleks. Siiski on keskne IT-teenuste osutamine raamatukogu jaoks liiga aeganõudev ning paljude arendustega, nagu näiteks veebilehe haldamise ja arendamisega, infomaterjalide koostamise ja üleslaadimisega infokraanidele jpm. tegeleme ise. Juba aastaid on jäänud tegemata raamatukogu kaamerate vahetus ja nende liidestamine kesksalvestiga.

Sellel aastal olid märkimisväärsemad kulutused teavikute haldamise süsteemidele EBSCO Discovery (koos arendustega) ja FullText Finder. Uuendasime ka küsitluste koostamise tarkvara QuestionPro, viitehaldustarkvara RefWorks (ProQuest) litsentsi ning CLEVERONI pakiautomaadi tarkvara.

Jätkasime raamatukogu keskkonna arendamist ning teenuste disainimist turvalisemaks ja lugejasõbralikumaks. Korraldasime laenutusautomaadi hanke. Ainsaks pakkujaks oli Hansab. Aasta lõpus saabus see Eestisse, kuid seadistamine jäi uude aastasse. Liidestamiseks Sierraga, ostsime SIP2 litsentsi.

EMÜ-s on kasutusele võetud plagiaadituvastussüsteem Ouriginal – ülikoolipoolseks kontaktisikuks on raamatukogust Karmen Kalk. Aasta jooksul tuli tegelda ka plagiaadituvastussüsteemi ja digitaalarhiivi EMU DSpace liidestusprobleemidega.

2022. aastal toimub Eesti Maaülikoolis institutsionaalne akrediteerimine. Ka raamatukogu esindajad olid kaasatud eneseanalüüsi aruande koostamisse. Uuendasime raamatukogu põhimäärust ja teisi raamatukogu tegevust kajastavaid juhendmaterjale ning dokumente, koostasime eneseanalüüsi. Tiina Tohvre võttis osa institutsionaalse akrediteerimise komisjoni koosolekutest ja ülikooli eneseanalüüsi aruande koostamisest. 2022. aasta märtsis läbiski Maaülikool institutsionaalse akrediteerimise. Akrediteerijad külastasid ka raamatukogus ning vestlesid teenuste arendusjuhi Kersti Laupaga. Eesti Hariduse Kvaliteediagentuuri (HAKA) hindamisnõukogu otsustas akrediteerida Eesti Maaülikooli seitsmeks aastaks ja omistas ülikoolile EKKA kvaliteedimärgi.

Alates 2018. aastast, kui rektor Mait Klaassen tegi üleskutse teadust populariseerivate artiklite saatmiseks raamatukogule, oleme koostanud artiklite viitekogumikke. Eesti Maaülikooli teadustulemuste populariseerimiseks on väga oluline teaduspõhisele informatsioonile kasutajasõbraliku juurdepääsu loomine ja meie ülikooli vastutusvaldkondades tehtavatele teadustöödele viitamine. 2018. aastal olime kogunud eestikeelsed teadusartiklid Eesti Vabariigi 100. juubeliaasta puhul avaldatud väljaandesse „100 teadusartiklit eesti keeles“. Igal järgneval, nii ka sel aastal on valminud viitekogumikud „Eesti Maaülikooli teadlastelt ühiskonnale“, mida säilitatakse ning tehakse kättesaadavaks võrguväljaandena digitaalarhiivis EMU DSpace.

Hüdrobioloogia ja kalanduse õppetoolile koostasime 2018. ja 2019. aasta õppetooli publikatsioonide nimestiku.

2022. aasta osaleti ka e-kataloogi ESTER arendustöodes ja üleriigilistes suurprojektides : raamatud liikuma, riiklik e-raamatute laenutus ja ühtne raamatukogusüsteem. Raamatukogu arendamine on rajatud suures osas koostööle. Koostöö Eesti ja välismaa raamatukogude ning erialaorganisatsioonidega realiseerus esmajoones Haridus- ja Teadusministeeriumi, Kultuuriministeeriumi, ELNET Konsortsiumi ja Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu toimkondade ja töögruppide kaudu. Koostöö sisuks oli avatud juurdepääsu võimaluste tutvustamine Eestis laiemalt, infosüsteemi ESTER ning ühiste andmebaaside (e-kataloog ESTER, Eesti märksõnastik EMS, artiklite andmebaas ISE) arendamine ja elektroonilistele teadusajakirjadele juurdepääsu tagamiseks ühiste kasutuslitsentside ostmise.

Raamatukogu töötajad osalesid 2022. aastal ELNET Konsortsiumi, ERÜ jm töörühmades:

Li Seppet – andmebaasi ISE töörühm

Heli Viira – haldurite kogu, avaandmete töörühm, kataloogimise ja märksõnastamise töörühm, ühishangete töörühm, üleriigiline ühtne raamatukogusüsteem

Liivi Kõiv – kataloogimise ja märksõnastamise töörühm

Kersti Laupa – haldurite kogu, DataCite Eesti töögrupp, teaduseetika ja -andmete eksperdikomisjon (ETAG), üleriigiline ühtne raamatukogusüsteem, teadusraamatukogude visioonikonverentsi ettevalmistamise töögrupp

Karmen Kalk - plagiadituvastussüsteemi Ouriginal töögrupp

Tiina Sarjas – ERÜ kogude toimkond

Tiina Tohvre – Teadusraamatukogude Nõukogu, raamatud liikuma töögrupp, raamatukogude teema-aasta töögrupp

Traditsioonilisteks koostöövormideks välismaa raamatukogudega on publikatsioonide vahetus, raamatukogudevaheline laenutus ning informatsiooniline koostöö. Välissuhtlus on aastatega hoogustunud. Me oleme loonud otsesidemed paljude infokeskuste ja kirjastustega, kellega sellel aastal toimusid kohtumised vaid veebikeskkonnas. Veebiarutelud toimusid Taylor& Francis'e, Elsevieri, Web of Science'i, Veterinary Source database'i, Perlego, EBSCO ja EBSCO EDS'i esindajatega.

EMÜ raamatukogu on AGLINETi (Agricultural Libraries Network) liige 1992. aastast. AGLINET kui koostööl põhinev raamatukogude võrk loodi 1971. a. IAALDi (Rahvusvahelise Põllumajandusspetsialistide Assotsiatsioon) raames ja tänase seisuga on selles 49 liiget. Regulaarne koostöö on toimunud 1995. a. alates. EMÜ raamatukogul on koostööpartneriteks põllumajandusraamatukogud USA-st, Hollandist, Saksamaalt, Kanadast ja Skandinaaviamaadest. Tänu AGLINETi liikmelisusele on EMÜ raamatukogul RVL-teenus tunduvalt odavam. Jätkus koostööprojekt FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations) AGRIS/CARIS keskusega. Raamatukogu saab ja säilitab põllumajandusalaseid FAO trükiseid.

8. novembrist sai raamatukogu Euroopa Teadusraamatukogude Liidu LIBER liikmeks.

INIMESED JA SÜNDMUSED

Eesti Maaülikooli raamatukogu põhitegevused jagunevad kahte valdkonda: kogude kujundamine ja teenuste arendamine. Kogude kujundamise valdkonda juhib kogude arendusjuht, kelle vastutusalasse kuuluvad komplekteerimine, kataloogimine, märksõnastamine. Valdkonna põhiülesanded on:

- raamatukogu kogude säilitamine, korrastamine ja kättesaadavaks tegemine
- valdkondadevahelise proportsiooni järgimine õppe- ja teadustöök vajalike teavikute hankimisel
- teavikute sisuline avamine liigitamise, märksõnastamise ja kataloogimise kaudu e-kataloogis ESTER
- teavikute raamatukogunduslik vormistamine
- raamatukogule annetatud raamatute ja ajakirjade vastu- ja arvelevõtmine
- Eesti Maaülikooli struktuuriüksustele kuuluvate teavikute kataloogimine e-kataloogi ESTER

Teenuste arendamise valdkonda juhib teenuste arendusjuht, kelle vastutusalala märksõnad on e-ressursid, infoteenindus, koolitused, lugejateenindus, suhtekorraldus. Valdkonna põhiülesanneteks on:

- lugejate teenindamine ja lugejate andmebaasi haldamine
- lugejate juhendamine infootsingul ja elektronkataloogide kasutamisel
- infootsingute ja andmebaaside e-kursuste läbiviimine
- raamatukogu tutvustamine ja lugejate koolitamine
- teavikute eksemplarikirjete sisestamine, parandamine ja täiendamine
- printimise, skaneerimise ja paljundamise teenuste osutamine
- rühma- ja individuaaltööruumide kasutamise korraldamine
- uudiskirjanduse eksponeerimine
- päringutele vastamine telefoni ja e-posti vahendusel
- kodulehe haldamine
- näituste koostamine ja korraldamine

2022. a lõpul oli raamatukogus 14 töötajat (14 ametikohta), 1 töötaja on lapsehoolduspuhkusel. Seoses töö ümberkorraldamisega raamatukogus koondati alates 01.09.2022. a. lugejateenindaja ametikoht.

Raamatukogupersonali haridustase:

- kõrgharidus 9, sh raamatukogunduslik 2
- rakendus kõrgharidus 2
- keskharidus 3

Septembris alustati maaülikoolis tugistruktuuri analüüsiga.

Analüüsi eesmärk oli

- kaardistada ülikooli haldus- ja tugistruktuuriüksuste praeguse tegevuse vastavus üksuste kirjeldustes sätestatud ülesannetele;
- analüüsida üksuste kirjeldusi ning vajadusel viia läbi üksuste töötajatega tööintervjuusid eesmärgiga anda hinnang üksuste tööülesannete jaotuse otstarbekuse kohta;
- analüüsida akadeemilise struktuuri vajadusi ning haldus- ja tugistruktuuri ülesannete ja tegevuse vastavust ülikooli akadeemilise toimimise vajadustele.

Aasta lõpul andis analüüsi komisjon esialgse ülevaate tulemustest. Raamatukogu sai oma töö osas väga kiitva hinnangu:

- Toetav ja abistav personal, kaasaegne süsteem;
- Koostöö instituutide ja õppetoolidega on hea; siamaani on saadud kõik, mida on soovitud (nt õpikud) – probleemiks võib-olla see, et inimesed ei oska küsida;
- Teabe osas toimib väga hästi;
- Innovatsioon ja traditsioon tasakaalus, ajaga on hästi kaasas käidud.

Raamatukogu tegevusi 2022 aastal suunasid jätkuvalt koroonaga seotud piirangud aasta algul, raamatukogude aasta üritused, 24. veebruaril alanud sõda Ukrainas, ülikooli institutsionaalne akrediteerimine ja tugistruktuuri analüüs. Kuni aprillini tuli olla ettevaatlikum, ettemõtlevam, paindlikum ja mõistvam. Tuli rakendada vastavaid ohutusnõudeid, märksõnadeks olid tervis ja paindlikkus. Kogu töökorraldus eeldas paindlikkust, avatud meelt ja kohanemisvõimet. Reeglid olid kõigile ühesugused: haigena õppetöle ei tohtinud tulla. Raamatukogu oli tavapäraselt avatud, ligipääs teenustele ja olulisele informatsioonile oli tagatud. Koosolekud ja kohtumised toimusid enamjaolt veebi vahendusel.

2022. aastal jätkus pidevalt raamatukogu töö analüüs, et saavutada vähenenud koosseisuga optimaalsed tulemused. Täpse tööjaotuse ja õige logistika korral oli tagatud raamatukogu teenuste kvaliteetne täitmine. Kogude arenduse töötajad, infospetsialistid ja arendusjuhid asendasid vajadusel lugejateenindajaid, sest kvaliteetse lugejateeninduse tagamiseks tuli väga kiiresti reageerida ja asendajad leida. Projektipõhiste meeskondadena töötati nii e-õppe ettevalmistamise, kodulehe uuenduste, virtuaalnäituste ning reklaamide koostamise, EMU DSpace'i arenduse kui ka ava- ja teadusandmete teemadega. Tööst fondis (korrastamine, ümberpaigutamine, puhastamine) jm vajalikest tegevustest võtsid osa kõik töötajad.

Teenuste arendusjuhi ja peabibliograafi eestvõttel toimub näituste korraldamine. Koostatakse nii teema- kui isikunäitusi, foto- ja kunstinäitusi, pannakse välja ka rändnäitusi.

Näituste koostamiseks tuleb sõlmida kokkuleppeid nii instituutide, teadlaste, kultuuri- ja kunstiniimestega, kui ka näituste valdajatega. Iga näituse korraldamisega kaasneb põhjalik bibliograafiline uuring.

2022. aastal olid raamatukogu ruumides näitused ja üritused:

1. Silver Vahtre „Tartu kollaažid“ (12.01 – 11.03)
2. „Mõttele enne ja siis hakka peale!": 153 aastat eestikeelset põllumajanduslikku trükisõna (18.02 – 10.05)
3. Heikki Leis „Eesti meister“ (28.03 – 10.06)
4. Johanna Mudist „Figuratiivsed maalid“ (24.08 – 14.10)
5. Raamatu „Inimeste maa. Aeg. Asser Murutar ja teekaaslased“ esitlus (28.10) ning näitus Asser Murutari publikatsioonidest ja elust (25.11 – 21.12)
6. USA Riiklik Humanitaarteaduste Toetusfondi (NEH) koostatud näitus "Ameerikat kujutades" (4.11 – 24.12)
7. Silver Vahtre graafikasari "Uuestisünni nimi" (12.12.22 - 11.03.23)

Jätkasime ka tänavaraamatukogu põhimõttel toimivat aktsiooni „Inglisekeelsed raamatud otsivad lugejat“. Väljahüüdes seisis: Eesti Maaülikooli raamatukogu ja poeriulitele nukrutsema jäänud inglisekeelsed raamatud käivitasid üheskoos trükikirjandust päästva projekti „We are looking for readers / Otsime lugejaid“. Päästame raamatupoes riiulile pikemalt seisma jäänud raamatud lõplikust taaskasutusest (paberihundist) ja pakume neid tasuta ja tagastamiskohustuseta meie ülikooli töötajatele ja tudengitele lugemiseks. Valikus on ilukirjandust, elulugusid, filosoofilist ja muud harivat kirjandust. Anname raamatutele võimaluse!

Raamatukogu kui institutsiooni arengule aitab kaasa töötajate täiendõppe soodustamine. 17. juunil kaitses meie raamatukogu infospetsialist Karmen Kalk filosoofiadoktori väitekirja teemal „Refleksiooni soodustamine ja prognoosimine blogis praktika ja kutse aasta jooksul. *Using blogs to promote and predict reflection during teaching practice and induction year.*“, 3 töötajale võimaldati täiendada end inglise keele kursustel.

2022. aastal toimusid mitmed koolitused, seminarid, üritused ja töökohtumised:

20. jaanuar	EBSCO andmebaasi <i>Veterinary Source</i> tutvustus (Heli Viira, Kersti Laupa)
16. veebruar	Infoseminar "Üleriigilise mõjuga arendusprojektid" (Heli Viira, Tiina Tohvre, Li Seppet)
1. märts	Veebikoolitus: Erinevad diginipid (Li Seppet, Heli Viira, Liivi Kõiv, Evelin Kübard)

4. märts	Avatud juurdepääsuga platvormi <i>Open Research Europe</i> (ORE) tutvustav veebiseminar (Kersti Laupa)
7. märts	Mäluasutuste talveseminar "Kodanikuteadus mäluasutustes – võimalused ja takistused" (Kersti Laupa, Heli Viira, Tiina Tohvre)
10. märts	EMÜ traditsiooniline kevadseminar ja kontsert (kõigile)
17. märts	Webinar "FORAGE: the hunt for existing data citations" (Kersti Laupa)
21. märts	Kodanikuteaduse projekti ümarlaud (Li Seppet, Kersti Laupa)
23. märts	Institutional Accreditation Estonian University of Life Sciences: Meeting with representatives of Library
4. - 8. aprill	Fiesole Collection Development Retreat „Tradition Meets Innovation“, Ateena (Heli Viira, Kersti Laupa)
26. aprill	Veebikoolitus: Erinevad diginipid II (Li Seppet, Heli Viira, Liivi Kõiv, Evelin Kübard)
4. mai	Raamatukoguteenuste kirjeldamise töötuba - teadusraamatukogude vajadused (Kersti Laupa, Heli Viira)
16. mai	Eesti IUG I osa (Kersti Laupa, Heli Viira)
18. mai	Webinar "EBSCO Discovery Service (classic): Administration & Maintenance" (Heli Viira, Kersti Laupa)
20. - 22. mai	Läti raamatukogude külastus (Library of Natural Sciences in Academic Centre of University of Latvia, House of Nature and House of Science, Riga Central Library) (Heli Viira, Kersti Laupa)
23. mai	ETIS-e strateegia arutelu/seminar maaülikoolis (Kersti Laupa, Tiina Tohvre)
26. mai	Konverents „Avatud juurdepääsu väljakutsed“ (Kersti Laupa, Heli Viira)
9. juuni	Konverents „Teadust rahastavate organisatsioonide roll muutuv maailmas“. ETAG 10 (Kersti Laupa)
28.juuni	Webinar DSpace 7 and DSpace 7 CRIS (Li Seppet)
30. august	Kuidas alustada uut õppeaastat digiõppe keskkondades? - EMÜ seminar (Kersti Laupa, Li Seppet)
30. august	E-ressursside sisekoolitus raamatukogu töötajatele 1
31. august	E-ressursside sisekoolitus raamatukogu töötajatele 2
3. - 4. oktoober	Konverents EOSC in the Nordics & Baltics: regional events in Tallinn (Kersti Laupa, Heli Viira)
19. oktoober	Koolitus "Sinu käed päästavad elu - elustamisvõtted", EMÜ (kõigile)
27. oktoober	XV Teadus- ja erialaraamatukogu päev Tartus (Kersti Laupa, Heli Viira, Liivi Kõiv, Tiina Tohvre)
1. november	Teadusraamatukogude visioonikonverents (Li Seppet, Kersti Laupa, Tiina Tohvre, Heli Viira, Karin Naruskov, Karmen Kalk)
2. november	EMÜ seminar "Kuidas läbi tunnustamise tõsta töötaja töövõimekust?"

15. november	Koolitus: MS Outlooki efektiivne kasutamine (kõigile)
15. november	DMPonline user group meeting - New plan creation wizard & research outputs (Kersti Laupa)
18. november	Seminar "Rõõmustamise oskus kui energia allikas", EMÜ (kõigile)
21. november	RDA päev (Li Seppet, Merle Keedus)
22. - 23. november	EMÜ fookusvaldkondlik koostööseminar (Tiina Tohvre)
25. november	Eesti Keele Instituudi tööst eesti keelega. Maaülikool kohtub direktor Arvi Tavastiga
7. detsember	E-posti haldamisrakenduse MS Outlooki veebiversiooni koolitus, EMÜ (kõigile)

Raamatukogu lahtioleku ajal toimusid regulaarselt infokogunemised, kus tutvustati infotehnoloogilisi uuendusi raamatukogus ja andmebaasis ESTER, uuendusi e-andmebaasides ja digitaalarhiivis. Informatsiooni parema leviku huvides on kasutusele võetud ühiskalender, kuhu märgitakse kõik raamatukogu ja töötajate planeeritavad sündmused (koosolekud, seminarid, komanderingud, töövahetused, tähtpäevad). Vaatamata sellele, et raamatukogu osakonnad on lähestikku ja töötajad lävivad üksteisega pidevalt, on muutunud regulaarseks nii arendusjuhtide nõupidamised kui ka infominutid kõigile töötajatele. See on vajalik paremaks teabe jagamiseks ja arutelude läbiviimiseks. Tööelu elavdamiseks ja kollektiivi ühtsustunde suurendamiseks toimus mitmeid seltskonnaüritusi, näiteks sügisene lehtede riisumine ja riiklike tähtpäevade tähistamised ning aasta lõpu pidu. Traditsiooniks on kujunenud töötajate sünnipäevade, jõulude, raamatukogu sünnipäeva ja muude tähtpäevade tähistamised. Ühiselt mindi ka rektori kutsel tema maakoju Vagulasse kala sööma ja piknikku pidama. Võeti ka osa meie linnakus kogu ülikooli pere traditsioonilisest kevadpiknikust, kus grilliti, võisteldi parima toidu konkursil ja pandi teadmisi proovile. Muusikalist meelelahutust pakkus Jalmar Vabarna.

Selleks, et ülikooli töötajad üksteist paremini tunneksid ja üksteise töödega kursis oleksid, algatati ürituste sari "Sa ei tea, mida su naaber teeb". Videokohtumised toimusid vabas ja mitteametlikus vormis igal neljapäeval. Raamatukogu tutvustus läks eetrisse 28. aprillil. Tutvustuste videod on järelvaadatavad.

KOKKUVÕTTEKS

2022. aasta pakkus mitmeid uusi väljakutseid. Teenused toimised ning nii töötajad kui raamatukogu külastajad olid kaitstud. Tõdesime, et suudame keerulistes oludes leida kiiresti lahendusi. Kui varasematel aastatel sai töötatud selle nimel, et ülikool ja lugejad teadvustaksid raamatukogu võimalusi ja vajalikkust, siis 2022. aasta näitas eriti selgelt raamatukogu vajalikkust. Keerulised olukorrad tõid esile üha suureneva e-ressursside vajalikkuse.

2022. aastal kaasajastati ja täiendati raamatukogu poolt korraldatavaid infopädevuse kursusi - keskenduti rohkem digitaalsetele lahendustele. Tulemusrikkad olid mitmed arendustegevused, eriti EMU DSpace'i ja EBSCO Discovery valdkondades.

Raamatukogu tegevuse üks eesmärkidest on toetada avatud teaduse põhimõtteid ning suurendada seeläbi ülikooli nähtavust maailmas. 2022. aasta näitas, et järjest rohkem arvestatakse raamatukogu toetusega selles valdkonnas. Oma panuse andis raamatukogu ka ülikooli institutsionaalse akrediteerimise suurepärasesse tulemusse.

Kokkuvõtteks võib nentida, et raamatukogu kollektiiv suutis tänu oma professionaalsusele ja ühtsusele jätkata põhiteenuste pakkumist ning täita oma parimate püüdluste ja oskustega ühiskonna, ülikooli ja lugejate vajadusi.